

Uppdrag om sociala insatser i utsatta områden (A2020/02651)

Slutredovisning och analys av statsbidragets
användning 2021–2023

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. På begäran kan vi ta fram publikationen i ett alternativt format för personer med funktionsnedsättning. Skicka frågor om alternativa format till alternativaformat@socialstyrelsen.se.

Artikelnummer: 2024-6-9178

Publicerad: www.socialstyrelsen.se, juni 2024.

Förord

Socialstyrelsen har haft regeringens uppdrag att administrera, fördela medel för samt följa upp en satsning på sociala insatser för barn och unga i utsatta områden under åren 2021–2023.

Statsbidraget har varit avsett för insatser i utsatta områden som syftar till att minska risken för barn och unga att dras in i eller på andra sätt drabbas av kriminalitet. I Socialstyrelsens uppdrag har även ingått att analysera satsningens effekter samt stödja kommuner och andra huvudmän som utför insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453) i genomförandet av satsningen.

Slutredovisningen innehåller en sammanfattande beskrivning av utvecklingen med satsningen under åren 2021–2023. Myndigheten har lämnat delredovisningar av uppdraget 2022 och 2023.

Projektledare har varit Karin Blomdahl, som har sammanställt rapporten och ansvarat för redovisningen av hur statsbidraget använts. Utredarna Joakim Hagelbäck och Elisabet Sjöström har bidragit med en analys om satsningens resultat och en redovisning av Socialstyrelsens stöd till kommunerna. Stina Isaksson har varit ansvarig enhetschef.

Olivia Wigzell
Generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	6
Exempel på sociala insatser	7
Exempel på stöd till kommunerna	7
Socialstyrelsens kommentarer	8
Inledning	10
Barns utsatthet för och delaktighet i brott	10
Risk- och skyddsfaktorer	10
Uppdraget	12
Redovisningens delar	13
Del 1 – Fördelning och användning av statsbidraget.....	14
Utlysningen och återrapporteringen 2023.....	14
Kommunerna har använt nästan hela statsbidraget	15
Kommunernas brottsförebyggande arbete 2023	16
Del 2 – Analys av i vilken utsträckning genomförda insatser har bidragit till att uppfylla syftet med satsningen	23
Metod	23
Kriminalitet i de utsatta områdena under 2023	24
Utmaningar och svårigheter i det brottsförebyggande arbetet.....	25
Kommunernas användning av statsbidraget	27
Samverkan har utvecklats med stöd av statsbidraget	30
Kommunernas egen uppföljning.....	31
Långsiktigt perspektiv viktigt i det förebyggande arbetet	31
Kommunernas barnrätts- och jämställdhetsarbete har utvecklats	32
Del 3 – Socialstyrelsens stöd till kommunerna i det brottsförebyggande arbetet	34
Kunskapsguiden	34
Myndighetsgemensamt stöd till kommunerna i arbetet med SSPF och SIG	35
Individbaserad systematisk uppföljning	38
Kunskapsstöd för socialtjänstens arbete med barn 6–17 år	39
Pilot - stöd till implementering av kunskapsstödet om insatser.....	40
Förvaltning av tidigare arbeten	41

Socialstyrelsens kommentarer om stödet till kommunerna	41
Socialstyrelsens slutsatser och bedömning av satsningen.....	43
Socialstyrelsen har fått nya angränsande uppdrag.....	44
Bilaga 1. Sammanställning av kommunernas återrapportering	47

Sammanfattning

Socialstyrelsens uppdrag från regeringen har pågått 2021–2023 och består av tre delar:

- fördela och följa upp statsbidrag till kommuner för sociala insatser i utsatta områden
- lämna en analys av i vilken utsträckning genomförda insatser har bidragit till att uppfylla syftet med satsningen
- stödja kommuner i genomförandet av satsningen genom att tillhandahålla kunskapsstöd om arbetsätt och metoder.

Statsbidragets syfte har varit att minska risken att barn och unga i utsatta områden dras in i eller på annat sätt drabbas av kriminalitet. Medlen har varit avsedda för insatser i utsatta områden som kompletterar eller förstärker verksamhet som kommunerna redan bedriver inom ramen för det brottsförebyggande arbetet (t.ex. fler fältarbetare eller motsvarande på kvällar och helger, bl.a. för ökad tillgänglighet i socialtjänstens verksamheter), liksom olika former av strukturerad samverkan mellan skola, socialtjänst och polis.

Sammanlagt har Socialstyrelsen fördelat 947,3 miljoner kronor för åren 2021–2023 varav cirka 103 miljoner kronor (11 procent) förblev oanvända. Vi fördelade statsbidraget till de kommuner som omfattas av Polismyndighetens lägesbild över utsatta områden. 26 kommuner fick del av statsbidraget 2021, och 28 kommuner under åren 2022 och 2023.

Statsbidraget har finansierat anställning av 209 fältarbetare under 2023, varav 184 är heltidsanställningar. 2022 finansierades anställning av totalt 300 fältarbetare, varav 242 på heltid.¹

90 procent av kommunerna bedömer att de har uppnått syftet med statsbidraget under åren 2021–2023. Flera kommuner lyfter att statsbidraget varit avgörande för att de har kunnat utveckla och förstärka det brottsförebyggande arbetet. Förstärkningen har bidragit till att kommunerna nått fler barn och unga än man hade gjort utan statsbidraget. Kommunerna har också kunnat öka socialtjänstens närvaro i skolan.

Av de 28 kommuner som tagit emot statsbidraget svarar 7 (25 procent) att samtliga förstärkningar som bekostats med statsbidraget kommer att finnas kvar efter statsbidragets slut. 21 kommuner (75 procent) bedömer att de kommer kunna behålla all eller mer än hälften av den personal som de har

---

¹ Det totala tilldelade beloppet var högre 2022 än 2023, vilket kan ha bidragit till att kommunerna bekostade fler fältarbetare 2022. Uppgift om antalet fältarbetare som bekostades med statsbidraget 2021 finns inte, eftersom kommunerna inte ombads att rapportera uppgiften för det året.

anställt med statsbidraget, medan 3 kommuner (11 procent) kommer kunna behålla mindre än hälften av personalen.

Exempel på sociala insatser

Mottagarna har använt statsbidraget till att utveckla och stärka olika typer av sociala insatser riktade till barn och unga och deras föräldrar. Det gäller exempelvis

- anställning av fältarbetare i kommunerna
- fritidsaktiviteter och sysselsättning för barn och unga
- föräldraskapsstöd
- stöd i skolan
- strukturerad samverkan mellan socialtjänst, skola, fritidsförvaltning och polis

Den stärkta samverkan har inneburit att kommunerna satsat på att förbättra sin förmåga att

- genomföra skyndsamma och samordnade insatser
- bedriva strukturerad samverkan kring enskilda barn och unga
- upptäcka barn och unga som är i riskzon för en kriminell utveckling och som kan vara i behov av insatser.

Vanligast är att kommunerna har stärkt samverkan för att olika aktörer bättre ska kunna samordna sina åtgärder kring personer som löper en förhöjd risk att dras in i en kriminell livsstil. Exempel på individriktad brottsförebyggande samverkan mellan myndigheter, organisationer och föreningar är sociala insatsgrupper (SIG) och samverkan skola, socialtjänst, polis och fritid (SSPF). 27 kommuner (96 procent) har satsat på samverkansformer som SIG och SSPF med statsbidraget.

Exempel på stöd till kommunerna

Socialstyrelsen har tagit fram stödmaterial om arbetssätt och metoder för brottsförebyggande arbete med stöd av statsbidraget. Vi har genomfört arbetet i samarbete med bl.a. Polismyndigheten, Sveriges kommuner och regioner (SKR) och de regionala samverkans- och stödstrukturena (RSS). Vi har också haft omfattande kontakter med kommunerna och genomfört flera olika stödjande insatser inom ramen för regeringsuppdraget.

Bl.a. har Socialstyrelsen

- tagit fram nytt kunskapsmaterial om samverkan i SIG och SSPF. Myndigheten har genomfört aktiviteter för att sprida kunskapsmaterialet via webbplatser, nyhetsbrev, digitala träffar och nätverk.
- genomfört en samverkanspilot för att stödja kommunerna att använda kunskapen och de rekommenderade insatserna i kunskapsstödet *Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott*. Målet har varit att kommunerna ska kunna erbjuda fler barn vetenskapligt utvärderade insatser med påvisat gynnsamma effekter avseende minskat normbrytande beteende och kriminalitet. Under 2024 planerar Socialstyrelsen för spridnings- och lärandeseminarium om kunskapsstödet.
- under 2022–2023 tagit fram en uppföljningsmodell avsedd att användas av verksamheter som arbetar med SIG och SSPF för att systematiskt kunna följa upp det egna arbetet. Den är ett digitalt verktyg för individbaserad systematisk uppföljning. I samarbete med SKR ska Socialstyrelsen under 2024 ge en kurs om uppföljningsmodellen, 2024 är ett ”införandeår”, då kommunerna har möjlighet att ge återkoppling på modellen.

Socialstyrelsens kommentarer

Socialstyrelsen bedömer att syftet med statsbidraget har främjats under satsningens tre år, dvs. att förstärkningen har bidragit till att minska risken att barn och unga i utsatta områden dras in i eller på annat sätt drabbas av kriminalitet. Statsbidraget har både stimulerat till långsiktiga insatser för att minska kriminalitet, och skapat möjligheter för socialtjänsten att ge insatser. Det har även bidragit till att utveckla kommunernas barnrätts- och jämställdhetsarbete.

Kommunerna menar att det krävs långsiktigt och uthålligt arbete för att minska risken att barn och unga hamnar i eller på annat sätt drabbas av kriminalitet, och att det samtidigt är svårt att planera långsiktiga insatser med statsbidrag som fördelas årligen under en begränsad period. Socialstyrelsen kan konstatera att de sociala insatser som kommunerna har satsat på med statsbidraget trots allt till stor del kan ses i ett långsiktigt perspektiv. Det handlar t.ex. om att implementera arbetssätt för samverkan med olika aktörer samt stöd till föräldrar och barn i grundskoleålder, som kan minska risken för att barn och unga dras in i eller drabbas av kriminalitet, men där det kan dröja innan effekterna av insatserna syns. En betydande del av kommunerna har också uppgett att de kommer kunna behålla de insatser och den personal som de infört under statsbidragssatsningen.

Kommunernas återkoppling visar att det stödjande arbetet som Socialstyrelsen genomfört i bl.a. nätverk för SIG och SSPF har varit till stor

hjälp för kommunerna. Kommunerna har kunnat utveckla sitt brottsförebyggande arbete i samverkan med andra aktörer med hjälp av statsbidraget. Både de och polisen är t.ex. nöjda med formerna för samverkan som de utvecklat. Enligt socialtjänsten och polisen är det viktigt att ha en SSPF-koordinator som samordnar arbetet och kan utföra arbete direkt gentemot ungdomar. Det är ofta styrkan med samverkansformen. Flera kommuner lyfter även fram civilsamhället som en viktig samverkanspartner.

Sammantaget bedömer Socialstyrelsen att insatsen bidragit till en positiv utveckling i kommunernas utsatta områden. Socialtjänsten har kunnat öka sin närvaro och nå ut bättre med information till barn och unga samt föräldrar om hur socialtjänsten arbetar. Det finns en struktur för det brottsförebyggande arbetet som möjliggör att kommunerna ska kunna fortsätta implementera rekommenderade arbetsätt även efter att satsningen om sociala insatser i utsatta områden har avslutats. Vi ser också att nya uppdrag som Socialstyrelsen tagit emot kan komma att utgöra stöd till kommunerna i det fortsatta arbetet. Socialstyrelsen har inför 2024 fått flera regeringsuppdrag för att stödja kommuner på områden som angränsar detta avslutade uppdrag (se sid 43).

Inledning

Barns utsatthet för och delaktighet i brott

De senaste åren har våld som är kopplat till kriminella nätverk ökat i Sverige. Många unga är rädda för att utsättas för brott, vilket innebär begränsningar i deras vardag. Den självrapporterade brottsligheten bland barn och unga samt antalet misstänkta har dock varit relativt oförändrad under en längre tid.²

Trenden de senaste åren är att den organiserade brottsligheten har ökat med ett stort våldskapital och att de barn och unga som involveras i organiserad brottslighet blivit yngre. Det finns idag en liten grupp barn och unga som utför mycket grova brott kopplat till kriminella nätverk. En kartläggning från Brottsförebyggande rådet (Brå) 2023 visar att barn i 12–15-årsåldern rekryteras till kriminella nätverk av andra barn i samma ålder. Barn är på så sätt både offer och förövare i denna situation. Rekryteringen kan gå fort, ibland på mindre än en dag. Den är ett sätt för de kriminella nätverken att bygga ut distributionskedjor för narkotika i närområdet.³

I en intervjustudie, med huvudsakligen personer som själva har erfarenhet av kriminella miljöer eller skjutvapenvåld, menar flera intervjupersoner att vägen in i kriminella miljöer har gått via personer som de tycker om. Intervjupersonerna beskriver även en uppväxt som kännetecknas av svaga anknytningar till familj och skola, familjens ekonomiska utmaningar, upplevelser av stigmatisering av det egna bostadsområdet samt upplevelser om att möjligheterna är små till fortsatt skolgång och vanliga jobb.⁴

Risk- och skyddsfaktorer

För att förstå och förklara varför barn och unga utvecklar ett normbrytande beteende är kunskap om risk- och skyddsfaktorer betydelsefulla. Risk- och skyddsfaktorer finns i både barnets uppväxtvillkor, sociala miljö och andra sammanhang.⁵

Risikfaktorer för en kriminell utveckling finns bl.a. om familjen har bristande ekonomiska resurser, om det har förekommit eller finns risk för övergrepp

---

² Brottsförebyggande rådet. Skolundersökningen om brott 2021, Om utsatthet för och delaktighet i brott; 2022.

³ Brottsförebyggande rådet. Barn och unga i kriminella nätverk - En studie av inträde, brott, villkor och utträde. Rapport 2023:13; 2023.

⁴ Brottsförebyggande rådet. Skjutningar i kriminella miljöer - en intervjustudie; 2019

⁵ Socialstyrelsen, Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende: kunskapsstöd för socialtjänsten, 2020

eller missbruk hos föräldrar, tidiga skolmisslyckanden samt problematiska kamratrelationer. Skyddsfaktorer inkluderar stark anknytning till minst en av föräldrarna, en positiv skolanknytning och umgänge med prosociala kamrater.⁶ Individuella förutsättningar och egenskaper har också betydelse, men det finns ingen enskild teori som helt förklarar varför vissa barn och unga dras in i kriminalitet. När det gäller mänskligt beteende är orsakssamband mycket svårt att säkerställa.

Samhället behöver uppmärksamma och ge stöd till barn och unga som bryter mot normer, regler eller lagar så tidigt som möjligt för att bryta utvecklingen innan problemen vuxit sig stora. I många fall är samverkan mellan socialtjänsten, polis, skola och civilsamhället avgörande för att förebygga och förhindra att barn och unga begår brott. Att dela information ökar möjligheten att ge barnet rätt stöd.⁷

---

⁶ Brottsförebyggande rådet, Orsaker till brott bland unga och metoder att motverka kriminell utveckling. En kunskapsinventering, 2009

⁷ Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende. Kunskapsstöd för socialtjänsten. Stockholm: Socialstyrelsen; 2020.

Uppdraget

Socialstyrelsen har under åren 2021–2023 haft i uppdrag av regeringen att fördela statsbidrag för och följa upp en satsning på sociala insatser för barn och unga i utsatta områden.⁸ Statsbidraget har varit avsett för insatser som syftar till att minska risken för barn och unga att dras in i eller på andra sätt drabbas av kriminalitet. Exempel på insatser är de som kompletterar och förstärker verksamhet som kommunerna redan bedriver inom ramen för det brottsförebyggande arbetet, t.ex. fler fältarbetare eller motsvarande på kvällar och helger, bl.a. för ökad tillgänglighet i socialtjänstens verksamheter. Det kan också handla om olika former av strukturerad samverkan mellan skola, socialtjänst och polis. Socialstyrelsen har även haft i uppdrag att stödja kommuner och andra huvudmän som utför insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453) i genomförandet av satsningen, genom att samla och sprida kunskap och exempel på arbetsätt och metoder.

Satsningen har uppgått till 250 miljoner kronor årligen för 2021–2023, varav Socialstyrelsen har fördelat 243,5 miljoner kronor i statsbidrag per år. Därutöver fördelades påfyllnadsmedel för 2022, så det totala beloppet för det året var 460,3 miljoner kronor. Socialstyrelsen har årligen fått använda 5 miljoner kronor för den stödjande delen av uppdraget och 1,5 miljoner kronor till kostnader för att fördela medel och administrera satsningen.

Socialstyrelsen har fördelat statsbidraget efter rekvisition till de kommuner som omfattats av Polismyndighetens lägesbild över utsatta områden. 2021 gick statsbidraget till 26 kommuner med 60 utsatta områden enligt Polismyndighetens lägesbild. För åren 2022 och 2023 fördelade vi statsbidraget till 28 kommuner med sammanlagt 61 utsatta områden enligt den uppdaterade lägesbilden 2021.⁹

I Socialstyrelsens uppdrag har ingått att årligen följa upp och redovisa vad mottagarna har använt statsbidraget till, analysera i vilken utsträckning insatserna har bidragit till att uppfylla syftet med satsningen, samt redovisa hur Socialstyrelsen har arbetat med det stödjande uppdraget.

Slutrapporten sammanfattar dels satsningens resultat för 2023, dels resultatet för hela perioden 2021–2023. Slutredovisningen ska lämnas till regeringen (Arbetsmarknadsdepartementet med kopia till Socialdepartementet) senast den 4 juni 2024.

---

⁸ Satsningen administreras och följs upp i enlighet med regeringsbesluten A2020/02651, A2021/01981, A2022/00134 och Ju2022/00920.

⁹ Lägesbild över utsatta områden, december 2021, Dnr: A028.504/2021.

Redovisningens delar

Socialstyrelsen redovisar inledningsvis hur mycket statsbidrag kommunerna har rekviderat, hur de har använt medlen och vilka resultat de har uppnått. Vi beskriver också hur kommunerna har samverkat med andra aktörer. Denna del grundar sig på kommunernas åiterrapportering av statsbidraget.

Slutredovisningens andra del analyserar i vilken utsträckning kommunernas insatser har bidragit till att uppfylla syftet med satsningen. Till grund för analysen använder vi bl.a. kommunernas åiterrapportering av statsbidrag, intervjuer med kommunerna och andra aktörer som ingått i satsningen samt statistik som finns inom området.

I den tredje delen redovisar Socialstyrelsen arbetet med det kunskapsstödjande uppdraget till kommuner, som handlar om hur kommunerna kan arbeta med det brottsförebyggande arbetet riktat till barn och unga. Socialstyrelsen har stöttat kommunerna genom skriftligt eller digitalt stöd som olika aktörer i kommunen kan använda, samt utåtriktade aktiviteter och möjlighet till lärande och erfarenhetsutbyte i olika forum.

Socialstyrelsen redovisar avslutningsvis vår bedömning och våra kommentarer om den treåriga satsningen. Vi bedömer också satsningen ur ett barnrätts- och jämställdhetsperspektiv.

Del 1 – Fördelning och användning av statsbidraget

Utlysningen och återrapporteringen 2023

Socialstyrelsen lyste ut statsbidraget på 243,5 miljoner kronor i januari 2023 där kommunerna kunde rekvirera medel senast den 12 maj 2023. 28 utsedda kommuner rekvirerade sitt tilldelade belopp enligt en fördelningsmodell. Modellen utgår dels från förekomsten av utsatta områden, riskområden och särskilt utsatta områden enligt Polismyndighetens definition, dels kommunens befolkningsstorlek.¹⁰

Samtliga kommuner har återrapporterat hur de har använt medlen. Deras återrapportering utgör underlag till den här sammanställningen. I december 2023 skickade Socialstyrelsen ett webbaserat återrapporteringsformulär till 2023 års mottagare, som senast den 15 februari 2024 behövde lämna en ekonomisk redovisning, redogöra för hur de har använt medlen och beskriva vilka resultat de uppnått. Återrapporteringen gällde dels bidragsåret 2023, dels hela bidragsperioden 2021–2023. Mottagare av statsbidrag är skyldiga att återrapportera hur medlen har använts.

Socialstyrelsen har valt att använda begreppet ”social brottsprevention” i återrapporteringsformuläret. Syftet har varit att tydliggöra användningsområdet för statsbidraget utöver de exempel på sociala insatser som nämns i regeringsuppdraget. Begreppet beskrivs i regeringens nationella brottsförebyggande program Tillsammans mot brott (2016/27:126) som regeringen hänvisar till i regeringsuppdraget och som finns med i Socialstyrelsens kunskapsguide.¹¹

Den sociala brottspreventionen syftar till att motverka att individer börjar begå brott i unga år eller återfaller i ny brottslighet efter avtjänat straff. Socialtjänstens roll i det brottsförebyggande arbetet med barn och unga finns inom det socialpreventiva området. Social brottsprevention omfattar allt från insatser i skolan till insatser mot riskgrupper eller enskilda individer som löper stor risk att begå, eller som har begått, brott.¹²

---

¹⁰ För ytterligare information om fördelningsmodellen se bilagan till uppdraget om Sociala insatser i utsatta områden, A2020/02651.

¹¹ Se Socialstyrelsens kunskapsguide som rör social brottsprevention och förebyggande arbete på universell nivå, selektiv nivå och indikerad nivå - <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/barn-och-unga/barn-och-unga-som-begar-brott/brottsforebyggande-arbete-med-barn-och-unga/>

¹² Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende: kunskapsstöd för socialtjänsten, Socialstyrelsen, 2020

Kommunerna har använt nästan hela statsbidraget

Kommunerna har använt nästan hela statsbidraget för 2023. De har till största delen använt medlen till att finansiera personal, bl.a. fältarbetare, socialsekreterare med inriktning mot brottförebyggande arbete, samordnare, lotsar, familje- och föräldrarådgivare, ungdomscoacher, stödpersonal i skolan och kuratorer.

Socialstyrelsen har haft sammanlagt 947 301 000 kronor att fördela under perioden 2021–2023 (tabell 1). Mottagarna har använt statsbidraget i högre utsträckning under satsningens sista år jämfört med de båda föregående åren. Några kommuner har rapporterat att de hade vissa utmaningar i uppstarten av arbetet, exempelvis att det tog tid att starta upp arbetet och insatserna som omfattades av statsbidraget. Dessutom beviljade Socialstyrelsen medlen en bit in på det första året. Under satsningens sista år hade de hunnit utarbeta väl fungerande arbetssätt och rutiner för samverkan, vilket kan ha bidragit till att medlen användes i högre utsträckning än de föregående åren. År 2022 var det totala tilldelade beloppet högre än de båda andra åren eftersom regeringen beslöt att tilldela kommunerna påfyllnadsmedel det året.

Tabell 1. Totalt fördelade och oanvända medel 2021–2023

Bidrag	Fördelade medel (kr)	Oanvända medel (kr)	Andel oförbrukade medel
2021 - Ordinarie statsbidrag	243 501 000	49 381 596	20%
2022 - Ordinarie statsbidrag och påfyllnadsmedel	460 300 000	52 848 606	11%
2023 - Ordinarie statsbidrag	243 500 000	842 270	>1%
Totalt	947 301 000	103 037 272	11%

Källa: Kommunernas återrapportering av statsbidraget för åren 2021, 2022 och 2023.

För 2023 ska två kommuner återbetala sammanlagt 842 270 kronor som de inte har använt, motsvarande mindre än 1 procent av totalt fördelade medel. Kommunerna uppger att de inte har använt hela statsbidraget på grund av förändringar i det politiska styret i det ena fallet och att de inte genomförde alla planerade aktiviteter i det andra fallet.

Socialstyrelsen kan kräva tillbaka medel om bidragsmottagaren inte har använt statsbidraget enligt de angivna villkoren i uppdraget. När Socialstyrelsen fattade beslut om denna redovisning utredde myndigheten

fortfarande om mottagarna har använt medlen enligt villkoren för statsbidraget. Därför presenterar vi inte uppgifter om eventuella återkrav i denna redovisning.

Kommunernas brottsförebyggande arbete 2023

Kommunerna har redovisat att de har använt statsbidraget till insatser som kan kategoriseras inom tre områden eller typer av insatser (tabell 2).

Tabell 2. Antal och andel kommuner som använt statsbidraget till olika typer av insatser för att stärka det brottsförebyggande arbetet i kommunen.

Typ/område	Antal kommuner (N=28)	Andel kommuner
Komplettering och förstärkning av sociala insatser	28	100%
Utveckling/främjande av strukturerad samverkan	27	96%
Förstärkning av det brottsförebyggande arbetet i enlighet med statsbidragets syfte på annat sätt	24	86%

Källa: Kommunernas återsrapportering av 2023 års statsbidrag.

Nedan följer en övergripande sammanställning av kommunernas utvecklingsarbete inom respektive område.

Komplettering och förstärkning av sociala insatser

Samtliga 28 kommuner har rapporterat att de förstärkt olika sociala insatser under 2023 för att minska risken att barn och unga dras in i eller på andra sätt drabbas av kriminalitet (tabell 3).

Tabell 3. Sociala insatser som kommunerna har arbetat med att stärka

Sociala insatser	Antal kommuner (N=28)	Andel kommuner
Utökad närvaro av fältarbetare eller motsvarande i den uppsökande- och relationsskapande verksamheten	27	96%

Sociala insatser	Antal kommuner (N=28)	Andel kommuner
Riktat föräldraskapsstöd - avser insatser till föräldrar som har barn/unga som bedöms vara i riskzonen för en kriminell utveckling (selektivt stöd) eller till föräldrar med barn/unga som redan visat tecken på kriminellt beteende (indikerat stöd)	24	86%
Informationsinsatser till olika aktörer/yrkesverksamma som möter barn och unga för att höja kunskapsnivån om brottsförebyggande arbete	23	82%
Insatser/aktiviteter enskilt eller i grupp till barn och unga som hamnat i eller riskerar att hamna i en kriminell livsstil	21	75%
Universellt föräldraskapsstöd - avser generella insatser som är tänkta att främja alla och inte inriktar sig på någon särskild riskgrupp	20	71%
Insatser som syftar till att stödja barn och unga att klara skolan (förebygga skolmisslyckanden)	18	64%
Insatser för att påverka normer om våld och maskulinitet	14	50%
Insatser för att motverka att barn och unga missbrukar alkohol, narkotika, dopning, tobak och nikotin samt spel om pengar (ANDTS)	10	36%
Annan insats	10	36%

Källa: Kommunernas återrapportering av 2023 års statsbidrag.

Sammanställningen visar att 27 kommuner (96 procent) har använt bidraget för att stärka arbetet med den uppsökande och relationsskapande verksamheten under 2023. Det innebär bl.a. att 20 kommuner (71 procent) har anställt fältarbetare som har sin uttalade och huvudsakliga arbetsuppgift att bedriva uppsökande och socialt förebyggande fältarbete med inriktning på barn och unga. Totalt har statsbidraget finansierat anställning av 209 fältarbetare under 2023, varav merparten (184 anställningar) är heltidsanställningar.¹³ Det är en minskning i antal jämfört med 2022

¹³ Här avses fältarbetare eller motsvarande som har tillsvidareanställning eller visstidsanställning, heltid eller deltid, under 2023. Personalen kan vara nyanställd eller anställd inom kommunen sedan tidigare. Personalen kan t.ex. ha varit anställd som fältarbetare sedan tidigare och statsbidraget ha finansierat en utökad tjänstgöringsgrad.

kommunerna totalt anställde 300 fältarbetare, varav 242 på heltid. Det kan bero på att det totala tilldelade beloppet var högre 2022 än 2023, vilket gjorde att kommunerna då kunde bekosta personal i högre utsträckning.

De kommuner (86 procent) som använt statsbidraget till riktat föräldraskapsstöd har erbjudit stöd via olika föräldraskapsstödprogram eller metoder för att stärka föräldraförmågan och relationen mellan förälder och barn. Vanliga program eller metoder som kommunerna nämner är Kommunikationsmetoden (Komet), Community Parent Education (COPE), Trygga föräldrar, Föräldrastöd i Sverige, Alla barn i centrum (ABC) Funktionell familjeterapi (FFT) och International Child Development Programme (ICDP).

Majoriteten av mottagarna (75 procent) har använt statsbidraget för att stärka insatser enskilt eller i grupp till barn och unga för att minska risken att de hamnar i en kriminell livsstil. Kommunerna har liksom de föregående åren arbetat med att utöka/förstärka bl.a.

- föreningsverksamhet till barn och unga genom t.ex. fler föreningar eller utökade grupper inom idrott, kultur etc. som är subventionerade eller avgiftsfria
- öppen fritidsverksamhet, dvs. fritidsgårdar eller motsvarande med vuxennärvaro genom fler verksamheter, generösare öppettider, stärkt bemanning etc.
- möjligheten att erbjuda sysselsättning via feriearbete eller praktik
- möjligheten att erbjuda strukturerad familjebehandling i öppenvård, samt tillhandahålla råd och stöd/coaching av unga med normbrytande beteende

Nästan två tredjedelar av kommunerna (64 procent) har använt statsbidraget till att stärka insatser i skolan för att förebygga skolmisslyckanden. De har anställt skolsociologer, studievägledare, personal till elevhälsan, ungdomscoacher och familjebehandlare. Personalen har arbetat med bl.a. insatser för att öka tryggheten i skolan och ge ökat stöd och vägledning till barn för att de ska klara att fullfölja skolan eller fortsätta i studier/arbete (tabell 4).

Tabell 4. Sociala insatser i skolan för att förebygga skolmisslyckanden

Sociala insatser	Antal (N=18)	Sociala insatser
Möjliggörande av sociala sammanhang i skolan för den unge	13	72%
Närvarofrämjande insatser	13	72%
Motverka mobbing och öka tryggheten i skolmiljön	9	50%

Sociala insatser	Antal (N=18)	Sociala insatser
Värdegrundsarbete - förmedla respekt för mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar	8	44%
Agerande i förhållande till missbruk som t.ex. alkohol eller narkotika	7	39%
Extra resurs/stöd på lektioner eller raster	6	33%
Förstärkt elevhälsa	6	33%
Specialpedagogiskt stöd	4	22%
Undervisning om brottslighet och konsekvenser	3	17%

Källa: Kommunernas återrapportering av 2023 års statsbidrag.

Personalen har informerat elever om bl.a. mänskliga rättigheter, demokratiska värderingar och om konsekvenser av brottslighet. De har också gett stöd till föräldrar för att de ska kunna stötta sina barn att klara skolan.

Utveckling av strukturerad samverkan mellan kommunen och olika aktörer i lokalsamhället

27 kommuner har använt medlen för att utveckla en strukturerad samverkan mellan olika aktörer i lokalsamhället kring barn och unga som hamnat i eller riskerar att hamna i kriminalitet (tabell 5).

Tabell 5. Kommunernas arbete för att utveckla en strukturerad samverkan mellan olika aktörer i lokalsamhället

Typ av strukturerad samverkan	Antal kommuner (N=27)	Andel kommuner
Stärkt samverkan i olika samverkansformer (t.ex. Sociala insatsgrupper (SIG), Samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och fritid (SSPF) eller skolsociala team)	26	96%
Gemensam kompetensutveckling om brottsförebyggande arbete och former för samverkan kring barn och unga som hamnat i eller riskerar att hamna i kriminalitet	21	78%

Typ av strukturerad samverkan	Antal kommuner (N=27)	Andel kommuner
Utvecklat en ändamålsenlig samverkansstruktur (t.ex. ledningssystem, rutiner och avtal som tydliggör samsyn, ansvar, roller och arbetssätt, dokumentation, uppföljning och utvärdering, barnrättsperspektiv m.m.)	16	59%

Källa: Kommunernas återrapportering av 2023 års statsbidrag.

Av de kommuner som använt medel till ändamålet, har samtliga eller nästan alla utvecklat en strukturerad samverkan med skolan och polisen (100 procent) och fritidsgårdar (93 procent). Många har även samverkat med föräldrar och andra nära anhöriga (81 procent) och civila samhällets organisationer (78 procent). Se en komplett lista med samverkansaktörer i bilaga 1, tabell 2.

Omfattningen av samverkan med olika aktörer är i stort sett densamma som under 2022. Skillnaden är att andelen som samverkat med polisen och skolan ökat från tidigare 93 procent till 100 procent. Ökningen ligger i linje med kommunernas rapportering om att de under satsningens sista år haft mer fungerande rutiner för sitt samverkansarbete än tidigare år.

Vanligast är att kommunerna har stärkt samverkan för att aktörerna bättre ska kunna samordna sina åtgärder kring personer som löper en förhöjd risk att dras in i en kriminell livsstil. Det gäller exempelvis sociala insatsgrupper (SIG) och samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och fritid (SSPF). Tabell 6 visar vanliga samverkansformer som kommunerna har arbetat med under 2023.

Tabell 6. Samverkansformer för stärkt samverkan kring barn och unga som hamnat i eller riskerar att hamna i kriminalitet.

Samverkansform	Antal Kommuner (N=26)	Andel kommuner
Samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och fritid (SSPF) som syftar till samverkan kring barn och unga i riskzonen för kriminalitet och drogmisbruk. Modellen går ut på att aktörerna samarbetar med vårdnadshavaren för att vända en negativ utveckling hos det aktuella barnet.	22	85%
Effektiv samordning för trygghet (EST) som är ett systematiskt arbetssätt som bygger på kunskapsbaserad brottsprevention. Syftet är att minska och förebygga brott och otrygghet genom tidiga insatser när problem uppstår eller är på väg att inträffa.	16	62%
Sociala insatsgrupper (SIG) är en samverkansform mellan socialtjänst, skola, och polis för att hjälpa unga att sluta begå brott. Samverkan bygger på att individen själv eller dennes vårdnadshavare ger sitt samtycke.	11	42%
Skolsociala team (SST) som är en metod som bygger på samverkansstrukturer och tidiga insatser. Den syftar till att elever med upprepad eller längre frånvaro ska öka sin närvaro i undervisningen.	5	19%
Annor samverkansform	13	50%

Källa: Kommunernas återrapportering av 2023 års statsbidrag.

Andra exempel på samverkansformer som kommunerna nämner är tidiga samordnade insatser (TSI). Flera kommuner nämner samverkan med gymnasiet i syfte att få fler ungdomar att fullfölja gymnasiestudierna. Kommuner har också utvecklat samverkan med fastighetsägare och näringsidkare samt med idrottsklubbar, trossamfund och andra civilsamhällesorganisationer. De jobbar tillsammans med brottsförebyggande insatser samt trygghets- och trivselskapande åtgärder runt en speciell plats. Några kommuner har utvecklat samverkan med polisen för riktade värdegrundssatsningar till barn, unga och föräldrar. Syftet är att öka förståelsen för samhällskontraktet och motverka att barn och unga hamnar i kriminalitet.

Förstärkning av det brottsförebyggande arbetet på annat sätt

Av de 28 kommunerna som tog del av statsbidraget 2023 har 24 kommuner (86 procent) arbetat på andra sätt för att förstärka det brottsförebyggande arbetet i enlighet med statsbidragets syfte (tabell 2). De har t.ex. utbildat personal inom socialtjänst, skola och fritidsverksamhet om brottsförebyggande arbete och metoder. Här nämns återkommande

- utbildning om risk- och skyddsfaktorer som har samband med att barn och unga utvecklar ett normbrytande beteende och som kan hjälpa personalen identifiera och uppmärksamma de barn och unga som behöver stöd i ett tidigt skede
- utbildning i användande av olika bedömningsmetoder, t.ex. SAVRY¹⁴, ESTER¹⁵, Signs of Safety¹⁶, MPV – Möta pappor/föräldrar med våldsproblematik och funktionell familjeterapi, FFT, som är en manualbaserad insats för familjer med ungdomar med utagerande beteendeproblematik
- kunskapshöjande insatser för att öka förmågan att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck.

Kommunerna rapporterar också att de har använt statsbidraget till att genomföra informationsinsatser för barn, unga och föräldrar. Syftet har varit att ge allmän information om vad socialtjänsten kan erbjuda, samt att verka mot desinformation om, och öka förtroendet för, socialtjänsten. De har bl.a. tagit fram broschyrer på flera språk och lätt svenska, samt webbsida som riktar sig till föräldrar.

Kommunerna har även förstärkt det brottsförebyggande arbetet genom att delta i konferenser och nätverk för kunskaps- och erfarenhetsutbyte. En kommun har startat en enhet med ett renodlat uppdrag för det brottsförebyggande arbetet, som ska vidareutvecklas under 2024.

---

¹⁴ Structured Assessment of Violence Risk in Youth, SAVRY, är ett strukturerat beslutsstöd för bedömning av risker och behov hos unga personer 12-18 år med känt antisocialt beteende. Bedömningen ska utgöra ett stöd i planeringen av behandling och andra insatser för att minska risken för fortsatt antisocial problematik, våldsbrott och annan allvarlig kriminalitet.

¹⁵ ESTER står för Evidensbaserad strukturerad bedömning av risk- och skyddsfaktorer. Det är ett bedömningssystem som används med barn och unga som uppvisar, eller är i riskzonen för, normbrytande beteende.

¹⁶ Signs of Safety är en modell för utredning och uppföljning av barns trygghet och säkerhet. Den består av en lösningsfokuserad metod för samtal med föräldrar och barn där man kartlägger, riskbedömer, säkerhetsplanerar och följer upp den oro som finns för barnet och vad som kan behövas för att förstärka det som fungerar med hjälp av familjen och barnets nätverk.

Del 2 – Analys av i vilken utsträckning genomförda insatser har bidragit till att uppfylla syftet med satsningen

Syftet med statsbidraget har varit att minska risken för barn och unga att dras in i eller på andra sätt drabbas av kriminalitet. Socialstyrelsen konstaterar att kommunerna som fått statsbidraget under 2021–2023 har genomfört sociala insatser i enlighet med statsbidragets syfte. Det finns flera positiva resultat av satsningen, samtidigt som det finns utmaningar i det brottsförebyggande arbetet. Framförallt har statsbidraget bidragit till flera tidiga insatser och förbättrad samverkan mellan socialtjänsten, polisen och skolan. Vilka konsekvenser satsningen får på lång sikt går inte att uttala sig om ännu.

Metod

Socialstyrelsen har som underlag för analysen intervjuat representanter för samtliga kommuner som fått statsbidrag. Det handlar om 28 kommuner som hade utsatta områden enligt Polismyndighetens definition. Varje kommun har intervjuats minst två gånger, dels till 2022 års delredovisning, dels till denna slutredovisning. Kommunerna har också fått svara på en enkät för varje år som statsbidraget utbetalats. En del kommuner har därutöver inkommit med egna uppföljningar till Socialstyrelsen.

De intervjuade har bl.a. varit socialsekreterare, familjelotsar, SSPF-koordinatorer samt enhets- och avdelningschefer inom socialtjänsten. Intervjuerna har handlat om utmaningar och svårigheter, goda exempel, samverkan med andra aktörer och resultat av statsbidraget. Vidare har Socialstyrelsen inom ramen för analysen genomfört fem verksamhetsbesök, intervjuat två rektorer och ett antal poliser, samt haft dialog med polisens nationella operativa avdelning (Noa). Socialstyrelsen har också beaktat rapporter från Brottsförebyggande rådet (BRÅ) och statistik från Polismyndigheten.

Kriminalitet i de utsatta områdena under 2023

Utsatta områden är geografiskt avgränsade platser med låg socioekonomisk status och där de kriminella har en inverkan på lokalsamhället.¹⁷

Kommunerna som Socialstyrelsen har intervjuat beskriver att dessa områden kännetecknas av flera riskfaktorer. Områdena är segregerade platser där det ofta finns problem med barnfattigdom, dåliga skolresultat och en misstro mot socialtjänsten. Det finns en koppling mellan socioekonomiska förhållanden och risken för kriminell påverkan på lokalsamhällen. Problematiken med brottslighet kan dock skilja sig inom det utsatta området, då det kan vara specifika gator eller platser där otryggheten och problemen främst finns. Det kan också vara andra områden än de utsatta områdena som kommunen bedömer har stora problem med kriminalitet eller har flera riskfaktorer. Utifrån Segregationsbarometern, som beskriver vilka socioekonomiska förutsättningar som finns i olika områden, framkommer att de utsatta områdena både kan ha områdestyper med bättre och sämre socioekonomiska förutsättningar.¹⁸

Polismyndigheten tar löpande på uppdrag av regeringen fram en nationell lägesbild över utsatta områden. I den nationella lägesbilden från Polismyndigheten 2023 har antalet utsatta områden minskat, men problemen bedöms fortsatt stora. Narkotikahandeln är basförsörjningen i de kriminella nätverken i områdena och en av anledningarna till att unga rekryteras.

Antalet utsatta områden minskade från 61 till 59 i lägesbilden från 2023. Fyra nya områden tillkom, medan sex områden inte längre bedömdes som utsatta. De områden som togs bort var Älvsjö/Solberga samt Östberga i Stockholms kommun, Edsberg i Sollentuna kommun, Termovägen i Järfälla kommun, Lagersberg i Eskilstuna kommun samt Charlottesborg i Kristianstads kommun. Anledningen till att områdena inte längre bedöms som utsatta är att de har utvecklats positivt under en längre tid och bedöms vara stabila i denna utveckling.¹⁹

Ett sätt att identifiera de personer som står för den kriminella påverkan i lokalsamhället är Polismyndighetens *cylindermodell*. Antalet inrapporterade personer i cylindermodellen 2023 var 10 317, varav 16,7 procent var under 18 år och 2,2 procent under 15 år. Av dessa fanns 4 630 personer i utsatta områden 2023, varav 14,8 procent var under 18 år och 2,2 procent under 15 år. Detta visar att en stor andel av aktörerna i cylindermodellen är kopplade till de utsatta områdena.²⁰

---

¹⁷ Polismyndigheten, Lägesbild över utsatta områden - Regeringsuppdrag 2023

¹⁸ Delegationen mot segregation - Skillnader och likheter mellan polisens lista och områdestyperna; 2022

¹⁹ Polismyndigheten, Lägesbild över utsatta områden - Regeringsuppdrag 2023

²⁰ Polismyndigheten, Cylinderaktörer 2019-2023

Skjutningar i utsatta områden har minskat 2023 i jämförelse med 2022, från 90 till 68, medan antal sprängningar ökat från 10 till 28. Det har dock varit fler skjutningar och sprängningar i icke-utsatta områden än i utsatta i Sverige under 2023.

Antalet anmälda brott där den misstänkte vid brottsdatumet varit 15–17 år har ökat något i utsatta områden 2023 i jämförelse med 2021 och 2022. Statistiken påverkas till viss del av att utsatta områden tillkommer och försvinner från listan, samt ändrar definition. Under 2023 anmäldes totalt 2 399 brott i utsatta områden, med uppgift om misstänkt persons ålder mellan 15 och 17 år vid brottstillfället.²¹

Antalet anmälda brott speglar problemen med kriminalitet i utsatta områden. Förändringar i antalet *anmälda* brott behöver dock inte spegla det faktiska antalet brott. En ökning av antalet anmälda brott kan t.ex. bero på en större polisenärvaro i ett område och en ökad vilja att anmäla, medan färre anmälda brott kan bero på en minskad vilja att anmäla brott.

Kommunerna bedömer i återrapporteringen att statsbidraget bidragit till att minska risken för barn och unga att dras in i eller på andra sätt drabbas av kriminalitet, men det är svårt att bedöma vilka effekter detta fått redan nu utifrån anmälda brott och cylindermodellen. Det sker också parallella insatser, både från socialtjänsten och andra aktörer, för att minska brottsligheten som inte är kopplade till statsbidraget.

Utmaningar och svårigheter i det brottsförebyggande arbetet

Det finns olika utmaningar för kommunerna i det brottsförebyggande arbetet i de utsatta områdena. Det som oftast kommer fram i Socialstyrelsens intervjuer är att tilliten till myndigheter är låg, vilket skapar svårigheter att nå ut med de insatser som socialtjänsten har att erbjuda. Det finns både en misstro mot socialtjänsten, och det saknas kunskap bland många boende om vart de kan vända sig och vilket stöd de kan få. Kommunerna beskriver att det finns en oro bland många vårdnadshavare som ett resultat av den så kallade LVU-kampanjen, vilket kan medföra en rädsla för att söka stöd. Samtidigt finns det också personer som inte känner till möjligheten till stöd från socialtjänsten. I det sammanhanget handlar det mer om kunskapsbrist än om misstro. Det kan också finnas olika uppfattningar om olika myndigheter, enligt kommunerna. Om barn och unga har en negativ uppfattning om polisens arbete kan polisens närvaro ha en påverkan i möten med socialtjänsten. På samma sätt kan det skapa oro bland föräldrar när

---

²¹ E-post från Polismyndigheten 2024-01-16

socialtjänsten är ute i skolan, om det finns en negativ uppfattning om socialtjänsten.

Misstro mot socialtjänsten och myndigheter är ett problem i utsatta områden, men kopplingen är snarare till olika sammanhang än till själva området. Socialstyrelsen har tidigare gjort en sammanställning av den ryktesspridning och desinformation som sker om socialtjänsten. Den visar att det generellt och över tid finns en misstro mot och brist på tillit till socialtjänsten, inte enbart i utsatta områden och inte enbart bland familjer med utländsk bakgrund. Nyanlända familjer är dock en särskilt sårbar grupp när det gäller att påverkas av det som förmedlas i sociala medier. Familjer som ännu inte kan språket och har begränsade kunskaper om samhället påverkas av och tror på det som skrivs i sociala medier på det egna språket, vilket kan vara deras främsta källa till information.²²

Den målgrupp som kommunerna främst identifierat som svår att nå i det brottsförebyggande arbetet kopplat till statsbidraget är flickor. De identifieras och syns ibland inte i samma utsträckning som pojkar, men kan ha behov av insatser. Kommunerna uppger dock att flickor har uppmärksammats i större utsträckning den senaste tiden, vilket också gett resultat för en del kommuner med fler ärenden som berör just flickor kopplade till kriminalitet.

En del kommuner och poliser ser att kriminaliteten och otryggheten blivit normaliserad i en del utsatta områden. De beskriver hur det innebär en risk att orosanmälningar och polisanmälningar inte görs i den utsträckning som skulle behövas, eller att det vid lägesbilder ställs andra, lägre krav, på det utsatta området jämfört med områden som inte bedöms som utsatta. En nivå av otrygghet accepteras på så sätt i ett utsatt område som inte skulle göra det på andra platser.

Socialsekreterare berättar att de möter många barn och föräldrar som är rädda att drabbas av kriminalitet i de utsatta områdena. Normaliseringen kan samtidigt göra t.ex. trygghetsundersökningar svåra att analysera, menar en kommun. Resultaten på trygghetsundersökning kan visa relativt goda resultat, men frågar man boende om när de exempelvis går till affären eller hur de rör sig i området, kan dessa aktiviteter begränsas av otrygghet på så sätt att man undviker att gå ut vissa tider eller undviker vissa platser.

De socialsekreterare som Socialstyrelsen intervjuat beskriver också att det kan gå fort för unga att dras in i kriminalitet och utföra grova kriminella handlingar, att det kan gå från ”noll till hundra”. Det gör arbetet svårt då det ibland inte finns några tydliga riskfaktorer runt barnet som identifierats. Rekryteringen av barn och unga är också svår att hindra när den sker via

---

²² Socialstyrelsen. Delredovisning - Uppdrag att motverka ryktesspridning och desinformation om socialtjänsten; 2023.

sociala medier, då barn och unga kan komma i kontakt med kriminella utan föräldrars eller myndigheters kunskap.

Samtidigt lyfter flera socialsekreterare och socialtjänstchefer att bilden av de utsatta områdena kan vara ensidig. Det uppfattas som felaktigt och utpekande att ständigt målas upp som enbart ett *problem*, boende i området kan känna sig dömda på förhand. De lyfter att otryggheten kan handla om att våga röra sig i och utanför området man bor i. Den fysiska miljön beskrivs som viktig, den kan å ena sidan skapa möjligheter, å andra sidan vara ett hinder. I vissa områden finns det t.ex. tillgång till service med butiker, vårdcentraler och ett aktivt civilsamhälle, medan det saknas i andra områden.

Kommunernas användning av statsbidraget

Flera kommuner är positiva till statsbidragets utformning när det gäller geografisk avgränsning och att medlen gått till insatser i specifika områden. Kommunerna lyfter att det varit viktigt att snabbt kunna påbörja de insatser som skulle finansieras, för att använda statsbidraget effektivt.

Kommunerna har fått värdera i vilken utsträckning de har kunnat utveckla och förstärka det brottsförebyggande arbetet med hjälp av statsbidraget under den treåriga satsningen (tabell 7). De bedömer att statsbidraget i hög utsträckning har bidragit till att utveckla delarna om en utvecklad strukturerad samverkan (90 procent), ökade förutsättningar att genomföra skyndsamma och samordnade insatser (86 procent), samt ökade förutsättningar att upptäcka barn och unga som är i riskzon och som kan vara i behov av insatser (86 procent).

Tabell 7. Bedömning av i vilken utsträckning statsbidraget bidragit till att utveckla kommunens brottsförebyggande arbete åren 2021–2023

Bedömningen utgår från en skala där siffran 1 motsvarar i låg utsträckning och 5 i hög utsträckning.

Statsbidraget har bidragit till...	Antal kommuner som svarat 4 eller 5 på den femgradiga skalan (N=28)	Andel kommuner
...ökade förutsättningar att genomföra skyndsamma och samordnade brottsförebyggande insatser till barn och unga som hamnat i eller riskerar att hamna i kriminalitet	24	86%

Statsbidraget har bidragit till...	Antal kommuner som svarat 4 eller 5 på den femgradiga skalan (N=28)	Andel kommuner
...utvecklad strukturerad samverkan t.ex. genom stärkt samverkansstruktur eller stärkt samverkan i olika samverkansformer	25	90%
...ökade förutsättningar att upptäcka barn och unga som kan vara i behov av insatser som hamnat i eller riskerar att hamna i kriminalitet	24	86%
...ökade förutsättningar att genomföra skyndsamma och samordnade brottsförebyggande insatser till barn och unga som hamnat i eller riskerar att hamna i kriminalitet	24	86%

Källa: Kommunernas återrapportering av 2023 års statsbidrag.

I återrapporteringen framgår att 90 procent av kommunerna bedömer att syftet med statsbidraget har uppnåtts under åren 2021–2023, dvs. att förstärkningen har bidragit till att minska risken att barn och unga i utsatta områden dras in i eller på annat sätt drabbas av kriminalitet. Flera kommuner lyfter att statsbidraget varit avgörande för att de har kunnat utveckla och förstärka det brottsförebyggande arbetet. Medlen har bl.a. möjliggjort att de kunnat utöka sitt uppsökande arbete och göra föräldraskapsstödet mer tillgängligt genom öppen verksamhet.

Förstärkningen med medel för att öka antalet fältarbetare har bidragit till att kommunerna nått fler barn och unga än man hade gjort utan förstärkningen. Satsningen har också bidragit till att kommunerna kunnat öka socialtjänstens närvaro i skolan. Men det har varit olika svårt för kommunerna att få in ny personal och starta upp arbetet, beroende på vilken långsiktighet som funnits. Det har varit lättare att få tag i personal till tillsvidareanställningar än visstidsanställningar. Under 2023 finansierade statsbidraget 209 st. fältarbetare som arbetat i de utsatta områdena. Under 2022 finansierades 300 fältarbetare med statsbidraget (ett högre belopp fördelades 2022 än de båda andra åren (tabell 1)).²³

Kommunerna med områden som idag inte längre anses som utsatta lyfter ett gemensamt arbete i området som anledningen till förbättringen under de år som satsningen pågått. Det handlar om insatser från socialtjänsten, polis och skolor, men även bostadsbolag som varit avgörande. Som att bostadsbolag lyssnar på de boende, snabbt åtgärdar saker som blivit trasiga och bidrar till att skapa en trygg boendemiljö. Det finns också bostadsbolag som erbjuder läxläsning och aktiviteter i sina lokaler. Att tillsammans sätta in åtgärder och

²³ Antalet fältarbetare som bekostades med statsbidraget redovisades inte i uppföljningen för bidragsåret 2021

vara närvarande gör skillnad, uppger kommunerna. Samtidigt betonas vikten av att fortsätta det arbete som skett i området även om det inte längre definieras som utsatt.

I stort sett samtliga kommuner har kunnat ge goda exempel kring arbetet med sociala insatser utifrån statsbidraget. Det handlar om den samverkan som kommunerna satsat på, men också insatser som gett ungdomar en meningsfull fritid, sysselsättning för ungdomar, föräldrarådgivare som kan nå barn i utsatta områden, familjebehandlare i förskoleklass för att möta barn tidigt och fältassistenter som kan bygga relationer till barn och unga.

I Uppsala kommun har statsbidraget varit med och finansierat samhällsväglare och kulturtolkar. Samhällsväglarna och kulturtolkarna täcker tillsammans nio språk och har olika kulturkompetenser. Uppsala kommuns utvärdering av satsningen visar att samarbetet mellan socialsekreterare och vårdnadshavare förbättrats efter att samhällsväglarna/kulturtolkarna kopplats in. 50 familjer har slussats vidare till öppenvård eller andra verksamheter av samhällsväglarna/kulturtolkarna. De har tillsammans nått ut till ca 910 vårdnadshavare.²⁴

Det finns också flera satsningar på att vara närvarande i det utsatta området. I Tjärna Ängar har Borlänge kommun satsat statsbidrag på *Trevligt hus*. Det har skapats för att stärka barn och ungdomar, deras familjer och närområde utifrån ett helhetsperspektiv, genom att erbjuda avgiftsfri och lättillgänglig fritidssysselsättning i anslutning till skoltid i skolans lokaler. Arbetssättet baseras på samverkan mellan civilsamhälle, boende, fastighetsägare, skola, myndigheter och näringsliv. När Socialstyrelsen besöker verksamheten är det flera barn som beskriver hur *Trevligt hus* gör att de lär sig nya saker och erbjuder något roligt att göra efter skolan.

I Linköpings kommun har socialtjänsten med hjälp av statsbidraget börjat flytta ut till Skäggetorp som är kommunens utsatta område. Statsbidraget har bidragit till tydliga samverkansstrukturer i kommunen mellan socialtjänst och andra aktörer i området. Det har också bidragit till lägre trösklar för att få insatser. Socialtjänsten i Skäggetorp når barn, unga och deras föräldrar i ett tidigare skede än innan då ärenden kommer in till socialtjänsten via BVC, förskola, skola och andra samverkanspartner.

I Helsingborgs kommun har statsbidraget gått till bl.a. *Familjen läser*. Det är ett arbete för att ge barn till föräldrar med låg utbildningsnivå, i kommunens utsatta områden, bättre förutsättningar för att lyckas i skolan. Barnen tar de första stegen i att lära sig läsa och räkna innan skolstart, samtidigt som deras föräldrar lär sig om den svenska skolan och blir trygga i rollen som skolföräldrar. Vad gäller arbetets resultat ser kommunen fyra övergripande effekter: barnens kunskaper ökar, barnens närvaro i förskolan ökar,

---

²⁴ Samhällsväglare årsrapport 2023, 2023-12-15

föräldrarnas kunskaper och engagemang ökar samt relationen mellan föräldrar och förskolepersonal stärks.²⁵

Det finns flera sådana exempel i kommunerna som fått statsbidraget. Goda exempel för att öka möjligheten att nå ut behöver dock inte bara handla om stora insatser, utan kan vara att anpassa insatser, t.ex. tider för hembesök, så att man försöker komma när båda föräldrarna har möjlighet att vara hemma. En socialsekreterare betonar möjligheten att få göra utlägg som viktig, som att kunna bjuda en ungdom på lunch vilket underlättar möjligheten att skapa kontakt. ”Det behövs mod och tålamod. Mod att pröva nya saker, men också tålamod för att se effekterna”, så beskriver en samordnare i en kommun arbetet framåt för Socialstyrelsen.

Samverkan har utvecklats med stöd av statsbidraget

För att få en helhetssyn och nå framgång i det brottsförebyggande arbetet krävs en välfungerande samverkan mellan socialtjänsten och andra relevanta aktörer. Exempel på individinriktad brottsförebyggande samverkan, där myndigheter, organisationer och föreningar samordnar sina åtgärder kring en individ är sociala insatsgrupper (SIG) och samverkan skola, socialtjänst, polis och fritid (SSPF). 96 procent av kommunerna har satsat på samverkansformer som SIG och SSPF med statsbidraget. Arbetssätten har enligt kommunerna bidragit till att samverkan utvecklats, även om det finns hinder. Socialstyrelsen har identifierat att det varit en fördel att ha en struktur på plats innan man fick statsbidraget.

Kommunerna är generellt mycket nöjda med samverkan med polisen. De kan se att polisen ibland har resursbrist, men upplever att de ofta gör rätt prioriteringar. För även om socialtjänsten fått resurser med statsbidraget är det inte säkert att polisen eller skolan har samma möjligheter att möta upp detta i samverkan. Polis har t.ex. lånats från vissa kommuner till Stockholm för att hjälpa till med den stora ökningen av skjutningar och sprängningar, vilket minskat deras tillgänglighet för samverkan. De poliser som Socialstyrelsen intervjuat är positiva till samverkan med socialtjänsten. Hos poliserna kan det snarare finnas en oro över att skolans resurser inte räcker till, då man ser hur viktig skolan är för barn och unga. Samtidigt behöver samverkan i vissa fall utvecklas från en strategisk nivå till mer operativ, det vill säga leda till konkreta insatser.

Att överbygga olika myndighetskulturer och skapa förståelse för varandras arbete har varit en viktig pusselbit för få samverkan att ta steg framåt. Det handlar t.ex. om att polisen skriver bättre orosanmälningar och att socialtjänsten informerar om hur de arbetar, då det kan finnas en frustration

---

²⁵ Nyhetsbrev från Helsingborgs stad 2024-02-07

hos poliser över att det känns som att ”inget händer” med vissa av orosanmälningarna. När det gäller samverkansformen SSPF är det enligt socialtjänsten och polisen viktigt att ha en SSPF-koordinator som samordnar arbetet och kan utföra arbete direkt gentemot ungdomar. Det är ofta styrkan med samverkansformen.

Flera kommuner lyfter även fram civilsamhället som en viktig samverkanspartner. Det är en framgångsfaktor att använda trossamfund, föreningsliv och ideella krafter för att få lokal förankring och skapa tillit. Hur starkt civilsamhället är beror på området, men där det finns, är ett aktivt civilsamhälle ofta en ingång för socialtjänsten för att nå ut till medborgarna i området. Civilsamhället kan också hjälpa till att lugna oro i området, vilket t.ex. skett vid koranbränning och andra händelser.

Kommunernas egen uppföljning

Ett utvecklingsbehov som Socialstyrelsen har identifierat är förutsättningarna för kommuner att följa upp sina insatser i högre grad för att därigenom kunna bedöma insatsernas resultat. Uppföljningen har ofta skett inom den ordinarie verksamheten genom dokumentation av arbetssätt och metoder. Flera kommuner beskriver att det är svårt att veta *hur* och *vad* de ska undersöka i en uppföljning. Ett önskemål från en kommun är att Socialstyrelsen i större utsträckning vägleder kommunerna i vad de behöver följa upp i samband med utbetalning av statsbidrag. Samtidigt menar en enhetschef som blir intervjuad, att den ordinarie uppföljningen i högre grad behöver utvärdera *effekt* per insats. Dvs. inte bara mäta hur många socialtjänsten möter eller utvärdera projekt och statsbidrag separat, utan också koppla uppföljningen till de insatser som ges och vilka resultat de får. Detta beskriver kommuner som en generell utmaning för socialtjänsten, inte bara kopplat till statsbidrag och brottsförebyggande arbete.

Långsiktigt perspektiv viktigt i det förebyggande arbetet

Det är viktigt att påpeka att de sociala insatser som kommunerna satsat på med statsbidraget främst haft ett långsiktigt perspektiv. Det handlar t.ex. om stöd till föräldrar samt barn i grundskoleålder. Dessa insatser kan minska risken för att barn och unga dras in i eller drabbas av kriminalitet, men det kan dröja innan effekten syns.

Socialstyrelsen anser att det är viktigt att kommunerna fortsätter satsa på sociala insatser när statsbidraget tar slut för att nå ett positivt resultat. Av 28 kommuner svarar 25 procent av kommunerna att samtliga förstärkningar kommer att finnas kvar efter statsbidragets slut, 61 procent att fler än hälften

men inte alla förstärkningar kommer att finnas kvar, 4 procent att färre än hälften av förstärkningarna kommer att finnas kvar och 11 procent att de inte vet. Det som kommer att vara kvar är främst de samverkansstrukturer som byggts upp eller förstärkts.

De flesta kommuner bedömer också att de kommer kunna behålla stora delar av den personal som anställts med statsbidraget, även om färre bedömer de kan behålla samtliga förstärkningar (tabell 8).

Tabell 8. Antal/andel kommuner som bedömer att de kommer kunna behålla anställningar som finansierats med hjälp av statsbidraget efter att satsningen har avslutats.

	Antal	Andel
Ja, samtliga	6	21 %
Ja, fler än hälften men inte alla	15	54 %
Ja, men färre än hälften	3	11 %
Nej	1	4 %
Vet inte/Kan inte bedöma	3	11 %

Källa: Kommunernas återrapportering av 2023 års statsbidrag.

Bland de kommuner som inte kan behålla personal befarar flera att det kommer innebära konsekvenser, t.ex. att kommunen inte kommer kunna vara lika proaktiv längre och förlora kraft i det brottsförebyggande arbetet.

Kommunernas barnrätts- och jämställdhetsarbete har utvecklats

En majoritet av kommunerna bedömer att statsbidraget 2021–2023 har bidragit till att utveckla och stärka barnens rätt och delaktighet (82 procent) och jämställdhetsarbetet (68 procent) i det brottsförebyggande arbetet. Med jämställdhetsperspektiv avses här koppling till de jämställdhetspolitiska delmålen, särskilt punkt ett och sex med målet att kvinnor och män ska ha samma makt och inflytande samt att våld mot kvinnor ska upphöra.²⁶

Flera kommuner nämner att barnkonventionen är en grund för hela verksamheten där förvaltningarna fokuserar på att utveckla arbetssätt, rutiner och samverkan utifrån att konventionen blivit lag. Kommunerna beskriver att barns rätt har stärkts med stöd av statsbidraget genom förstärkningen av antalet medarbetare inom det främjande, brottsförebyggande och

²⁶ Se *Mål för jämställdhet* på regeringskansliets webbplats, <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstalldhet/mal-for-jamstalldhet/>

uppsökande arbetet. Barnets röst blir hörd exempelvis i ärenden hos socialtjänsten, genom att en ungdomscoach tilldelas när familjebehandling är aktuellt. Ett annat exempel är att insatser och aktiviteter som genomförs av fritidsledare, ungdomsutvecklare och förebyggande socialsekreterare ofta planeras tillsammans med barnen och ungdomarna, som på så sätt blir inkluderade och delaktiga i de beslut och aktiviteter som rör dem. På så sätt vill man stärka barnens egenmakt och framtidstro, faktorer som kan skydda mot normbrytande beteende och risk att hamna i kriminalitet. Kommunerna har också använt statsbidraget till att utbilda personal och föräldrar om t.ex. barnkonventionen och risk- och skyddsfaktorer, för att stärka barns rättigheter och delaktighet.

När det gäller jämställdhetsperspektivet beskriver kommunerna att de kunnat utveckla och utöka sina satsningar på att uppmärksamma och motarbeta destruktiva machonormer och normavvikande beteende under satsningens tre år. Kommunerna har i detta arbete utbildat eller genomfört insatser enligt metoderna Machofabriken eller Mentorerna i våldsprevention (MVP). De har arbetat med att informera i skolklasser på högstadium och gymnasier om värdegrundsfrågor, våld, hederskultur, maskulinitetsnormer, sexualitet och samtycke. Flera kommuner beskriver hur de har arbetat aktivt för att få flickor att delta i organiserade aktiviteter i högre utsträckning, då det är vanligt att flickor i utsatta områden lever mer begränsat än pojkar. Kommunerna har bl.a. genomfört riktad föräldraskapsutbildning, ”Föräldraskap i Sverige”, för nyanlända föräldrar, gett i uppdrag till idrottsverksamhet att uppmärksamma flickors deltagande i organiserade fritidsaktiviteter samt bedrivit värdegrundsarbete kring heder för personal inom förskolan och grundskolan, för att stärka flickors livsmöjligheter.

Del 3 – Socialstyrelsens stöd till kommunerna i det brottsförebyggande arbetet

Socialtjänsten är en viktig aktör för att barn och unga ska ha goda uppväxtvillkor och har i uppgift, tillsammans med andra aktörer, att förebygga att barn och unga dras in i kriminalitet. Socialstyrelsen har gett stöd till socialtjänsten i dessa frågor under många år och inom ramen för olika uppdrag. Det medför att vi kan ge ett samlat stöd.

Under statsbidragets tre år har flera olika stödjande aktiviteter och kunskapsmaterial kommit kommunerna tillhanda. De har gett stöd på områden som kommunerna har lyft som utmanande, bl.a. i arbetet med att nå ut till unga och föräldrar med låg tillit till socialtjänsten och myndigheter, samt med metoder för att identifiera riskfaktorer för att barn och unga ska dras in i kriminalitet.

Nedan följer en sammanställning över Socialstyrelsens framtagna kunskapsmaterial, stödjande aktiviteter samt stöd för implementering, med en tonvikt på det som varit aktuellt under 2023.

Kunskapsguiden

Tema och kontinuerligt nytt material

År 2023 skapade Socialstyrelsen temat *Barn och unga som begår brott* på myndighetens webbplats kunskapsguiden.se.²⁷ Vi har tagit fram en struktur med sex delområden där bl.a. kunskap och olika uppdrag inryms, och vi har löpande uppdaterat webbsidorna med ny kunskap. 93 % av kommunerna uppger att de tagit del av olika kunskapsstöd som rör brottsförebyggande arbete på kunskapsguiden.se. Sedan tidigare år finns temat *Uppsökande och förebyggande socialt arbete*.²⁸ Sidan riktar sig direkt till fältarbetare och deras chefer och innehåller aktuell information till fältarbetare om kartläggning av professionen, samt utbildningar och publikationer från Socialstyrelsen och andra myndigheter.

---

²⁷ <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/barn-och-unga/barn-och-unga-som-begar-brott/>

²⁸ <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/barn-och-unga/upsokande-och-forebyggande-socialt-arbete/>

Filmer och material om samtycke och informationsdelning

Kunskap om hur sekretess och informationsdelning mellan socialtjänst, skola och polis kan fungera vid brottsförebyggande arbete har identifierats som viktigt för att samarbete och samverkan ska fungera. Att dela information ökar möjligheten att ge barnet rätt stöd och det krävs en effektiv samverkan kring det enskilda barnet för att barn och föräldrar ska få rätt stöd i ett tidigt skede. En framgångsfaktor för att lyckas är att det finns tillit och vilja i samverkansgruppen och arbetssätt som underlättar det gemensamma arbetet med barn och deras föräldrar.

Som stöd i det praktiska arbetet har Socialstyrelsen, Skolverket och Polismyndigheten tagit fram dels filmer med olika scenarier och reflektionsmaterial, dels ”frågor och svar” om lagar och regler som handlar om att dela information. En viktig utgångspunkt för filmerna och stödmaterialet har varit intervjuer som myndigheterna har genomfört med personal inom skola, socialtjänst och polis. I filmerna delar tre kommuner med sig av sina erfarenheter och tankar kring hur verksamheterna kan bidra med sin kompetens och sin bild av barnets situation. Tidigare leveranser i uppdraget har varit en film som beskriver vilka möjligheter socialtjänsten har att dela information med polisen, samt reflektionsmaterial och frågor och svar om kap 10:18 Offentlighets- och sekretesslagen (OSL).

Filmerna och stödmaterialet har bidragit till bättre förutsättningar för olika aktörer att få samtycke och kunna dela information i enskilda ärenden. Även förutsättningarna för att uppnå en samsyn mellan polis, skola och socialtjänst har förbättrats då aktörerna fått förståelse för varandras perspektiv och möjligheter till samarbete.

Myndighetsgemensamt stöd till kommunerna i arbetet med SSPF och SIG

Socialstyrelsen, Brå, Polismyndigheten, Skolverket, Myndigheten för civilsamhälles- och ungdomsfrågor (MUCF) och SKR bildade i slutet av 2020 en nationell arbetsgrupp som Socialstyrelsen leder med syftet att gemensamt stödja den lokala nivån i arbetet med SSPF och SIG. Grunden till arbetet är att det är viktigt med samverkan, i synnerhet i kommuner med utsatta områden, och att kommuner ska ha bra förutsättningar för att bedriva SSPF och SIG effektivt. Arbetsgruppen bedömer att det är viktigt att vara samordnad på nationell nivå för att underlätta samverkan på kommunal nivå.

Under 2023 uppgav 176 kommuner att de bedrev SSPF. 59 kommuner uppgav att de har SIG för barn och 32 kommuner SIG för vuxna.²⁹

Information och vägledning

Under 2022 tog den nationella arbetsgruppen fram gemensamt material om samverkan i SSPF och SIG. Informationsmaterialet riktar sig till de som vill starta upp eller ta ett omtag kring samverkansformerna. Materialet om SSPF respektive SIG innehåller framgångsfaktorer för organisering, vidmakthållande och en effektiv samverkan.³⁰ Syftet med materialet är att i synnerhet kommuner med utsatta områden, ska ges bra förutsättningar för att bedriva SSPF och SIG effektivt och långsiktigt. Även en vägledning om arbete i SIG enligt principer om risk, behov och mottaglighet (RBM) har tagits fram.³¹ Alla medverkande myndigheter i nätverket för att stödja SSPF och SIG länkar till materialet.

Utbildning i SIG

Socialstyrelsen genomförde, med hjälp av författarna till vägledningen om arbete i SIG, en 2,5 dagars utbildning hösten 2023. Efterfrågan var stor på utbildningsplatserna och ett femtiotal SIG-samordnare i kommuner och samordnare för SIG hos polisen deltog tillsammans för att få en gemensam kunskapsbas.

Utbildningen varvade kunskap om risk- och skyddsfaktorer, initial riskbedömning, kriminogena faktorer³², RBM-modellen samt de olika steg och aktiviteter som är relevanta. Utbildningen gick också igenom vilka insatser som har stöd i forskning och hänvisade till Socialstyrelsens kunskapsstöd om rekommenderade insatser. Därutöver gav utbildningen kunskap om vilka åtgärder som olika aktörer kan sätta in, samt hur dessa bör följas upp. Även filmmaterial ingick, som i sin tur också kan användas i kommunerna för lokal kunskapsöverföring.

Utbildningens form och omfattning fick ett positivt mottagande och det var uppskattat att den innehöll ett case. Socialstyrelsen har för avsikt att erbjuda utbildningen under hösten 2024 och då göra den än mer konkret för att möta frågor som uppkommit i samhället under 2023.³³

---

²⁹ Brås årliga enkät om lokalt brottsförebyggande arbete i kommunerna 2023

³⁰ Informationsmaterial om samverkan skola, socialtjänst, polis och fritid (SSPF) och Informationsmaterial om samverkan i sociala insatsgrupper (SIG)

³¹ ”Vägledning för arbete med sociala insatsgrupper (SIG). Med grunderna i principerna om Risk – Behov – Mottaglighet (RBM)”. Vägledningen är författad av professor i psykologi och kriminologi Henrik Andershed och strategisk brottsförebyggare Johanna Sollerman, Örebro.

³² Kriminogena faktorer kan förklaras med riskfaktorer kring en person och dennes sociala miljö, som kan bidra till att personen börjar agera normbrytande och begå brott.

³³ Enkätutvärdering 2023 års utbildning i SIG:RBM

En informativ webbplats där alla myndigheter representeras

På Brås webbplats samlar den nationella arbetsgruppen informationsmaterial och fördjupad vägledning tillsammans med filmer om vägledningen och utbildning i SIG:RBM.³⁴ Där finns också bl.a. inbjudningar till workshops och nätverksträffar samt lästips.

Nätverksträffar och digitalt samarbetsrum

Under två dagar i juni 2023 höll den nationella arbetsgruppen nätverksträffar för personer som arbetar med SSPF och SIG i kommunerna. Deltagarna var till största delen samordnare för SSPF- och SIG-verksamheter men också poliser och skolpersonal som arbetar i verksamheterna. Årets tema var att underlätta samverkan med hälso- och sjukvården, särskilt barn- och ungdomspsykiatri. Det var ett stort tryck att få delta och föreläsningarna och erfarenhetsutbytet var uppskattade. Vi planerar för liknande nätverksträffar 2024, med en fördjupning i teman kring bättre samverkan mellan kommunen och hälso- och sjukvården.

Det finns digitala verktyg i form av SKR:s samarbetsrum för både SIG- och SSPF-nätverken. Här kan kommuner ta del av myndigheters information och nya leveranser av t.ex. kunskapsstöd, fråga andra kommuner om råd samt få stöd och inbjudningar till aktiviteter. Under året har det tillkommit många nya deltagare i båda samarbetsrummen. Arbetsgruppen med samverkande myndigheter har uppmuntrat deltagarna i nätverken att dela kunskap och tips mellan lokala verksamheter.

Nationell konferens

I december 2023 anordnade myndigheterna som ger stöd till kommunerna i arbetet med SSPF och SIG en heldagskonferens, *Hur kan vi samverka mer effektivt för att förebygga brott bland barn och unga?* Konferensen riktade sig till personer som arbetar i samverkan i det brottsförebyggande arbetet med barn och unga. På konferensen hölls föreläsningar om aktuell forskning, kommuner presenterade lärande exempel på samverkan, presentationer hölls om RBM samt på temat brottsförebyggande arbete och barn- och ungdomspsykiatri. Generaldirektörer och unga personer hade olika typer av panelsamtal i plenum vilket var uppskattat. 425 deltagare deltog på plats i Stockholm och 495 personer deltog via digital länk.

Utåtriktade aktiviteter

Socialstyrelsen har tillsammans med Brå och Polismyndigheten deltagit på flera nationella konferenser, bl.a. *Almedalsveckan* och *Socialchefsdagarna*,

---

³⁴ www.bra.se/sig-sspf

där vi har presenterat vårt arbete samt våra stödmaterial och aktiviteter för kommunerna. Socialstyrelsen har också deltagit i SKR:s webbkonferens *Aktuellt i socialpolitiken*. Det myndighetsgemensamma nätverket har deltagit i *Skolriksdagen* i SKR:s regi, webinarium som Skolverket anordnade och seminarium om fritidssektorn som MUCF höll i.

Våra stödmaterial har spridits till politiker inom socialnämnder samt till regionala utvecklingsledare och andra aktörers målgrupper. Brå har varit avsändare för ett poddavsnitt och Socialstyrelsen, Skolverket och SKR medverkade i Polismyndighetens konferens för poliser om effektivitet i SSPF och SIG. Socialstyrelsen har därutöver, i mars 2023, arrangerat frukostseminarium med tema samverkansformer, kunskapsbaserade metoder och förtroende för socialtjänsten.

Rådgivning

Arbetsgruppen med samverkande myndigheter har gett både digital rådgivning och stöd på plats till kommuner som lokalt vill starta upp eller ta ett omtag kring SSPF och SIG. Arbetsgruppen har också gett digitala presentationer om framgångsfaktorer för effektiv och hållbar samverkan samt svarat på frågor om samverkansformer och RBM-modellen. Behov från särskilt utsatta områden har fångats upp och tagits om hand.

Workshops

2023 års workshops skulle ha genomförts i december men senarelades till början av 2024. Temat var uppföljning av SSPF och SIG. Socialstyrelsen spelade här en nyckelroll då en nyligen framtagen uppföljningsmodell var central under dagen. Dagen kom att bli en uppskattad blandning av teori, praktik och erfarenheter från pilotkommuner (se nedan).

Individbaserad systematisk uppföljning

För att underlätta för verksamheter som arbetar med SIG och SSPF att systematiskt följa upp det egna arbetet har Socialstyrelsen tagit fram en uppföljningsmodell, ett digitalt verktyg för individbaserad systematisk uppföljning, SU-SIG/SSPF. Uppföljningsmodellen har utvecklats under 2022–2023 och var ursprungligen avsedd för SIG. Under hösten 2023 kunde även SSPF-arbetet inkluderas så att det nu är möjligt för både SSPF- och SIG-verksamheter att använda uppföljningsmodellen. För att den skulle motsvara praktikens behov har Socialstyrelsen arbetat med ett antal pilotkommuner för att utveckla och testa modellen under 2023.

Med hjälp av uppföljningsmodellen kommer SSPF- och SIG-verksamheter framöver kunna både följa upp sina ungdomar och beskriva och jämföra sina olika arbetssätt över landet. Innan insatserna påbörjas registreras information om målgruppen, om vilka problem och behov som finns. Under tiden insatserna genomförs registrerar man uppgifter om antal insatser, vad de fokuserat på och vilka aktörer som varit delaktiga. Efter avslut registreras resultat i form av vilken förändring man bedömer har uppnåtts för klienten. Ofta ställs också frågor om klientens upplevelse av insatsen/insatserna.

Arbetet med att ta fram uppföljningsmodellen avslutades med en workshop i februari 2024 där föreläsningar, erfarenheter från pilotkommuner och praktiskt användande vid datorer fanns på agendan. Det har under 2023 funnits ett stort intresse från kommunerna att komma vidare i uppföljningsfrågan. Det har vi på Socialstyrelsen noterat av de många frågor vi fått om uppföljning, bl.a. i forumet Samarbetsrum.

Socialstyrelsen kommer att fortsätta ge stöd till kommunernas arbete med uppföljning, bl.a. genom en kurs i ISU och SU-SIG/SSPF tillsammans med SKR. 2024 är ett ”införandeår”, då kommunerna har möjlighet att ge återkoppling på modellen. Ur Socialstyrelsens perspektiv har det varit tillfredsställande att fortsätta stödja kompetensutveckling och ge stöd för implementering i frågan.

Kunskapsstöd för socialtjänstens arbete med barn 6–17 år

I november 2021 publicerade Socialstyrelsen kunskapsstödet *Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott hos barn 6–17 år*. Kunskapsstödet ger stöd för arbetet med att planera, utforma och följa upp insatser för barn och unga som enligt socialtjänsten löper hög risk för fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott. Kunskapsstödet har varit efterfrågat av professionen och är unikt i sitt slag med fem starka rekommendationer av insatser med stöd i forskning, som socialtjänsten bör erbjuda målgruppen.

Många kommuner och organisationer har efterfrågat att Socialstyrelsen ska ge presentationer av kunskapsstödet. Under 2022 spred och marknadsförde Socialstyrelsen kunskapsstödet vid ett femtontal tillfällen nationellt, regionalt och lokalt. Återkopplingen på materialet visade på en betydande nytta med kunskapsstödet tack vare dess tydliga struktur och kunskapsunderlag. Media har under 2022 och 2023 visat fortsatt stort intresse för insatser och metoder i kunskapsstödet och flera publiceringar är gjorda i press, webb och radio. Vinklingarna har ofta varit att kommunerna använder metoderna i mycket låg grad av varierande anledningar.

Pilot - stöd till implementering av kunskapsstödet om insatser

Socialstyrelsen, SKR och de regionala samverkans- och stödstrukturerna (RSS) tog 2022 ett gemensamt beslut om att stödja kommunerna att använda kunskapen och de rekommenderade insatserna i kunskapsstödet *Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott*, genom att genomföra en samverkanspilot. Syftet var att förbättra förutsättningarna för kommunerna att kunna implementera och använda kunskapen i kunskapsstödet i praktiken, samt på sikt kunna implementera någon eller några av de rekommenderade insatserna. En målsättning med piloten har varit att fler barn ska erbjudas vetenskapligt utvärderade insatser med påvisat gynnsamma effekter avseende minskat normbrytande beteende och kriminalitet.

Drygt 70 kommuner från 14 olika län har deltagit under 2023. 75 procent var ganska eller mycket nöjda med samverkanspiloten i sin helhet. 67 procent av kommunerna svarade att konceptet i ganska eller mycket hög grad medfört en ökad kunskap om målgruppens behov samt vilka rekommenderade insatser som finns för målgruppen.³⁵ Under 2024 kommer de stödjande myndigheterna att hålla spridnings- och lärandeseminarium för kommunerna.

De samverkande myndigheterna har lagt upp samverkanspiloten med syfte att nå många kommuner, med aktiviteter som berör flera olika yrkesroller inom kommunerna. Tanken är att kommunerna genom att medverka i dessa aktiviteter får stöd i flera steg. Från grundläggande kännedom om kunskapsstödet innehåll och de metoder som exemplifieras i rekommendationerna, till mer kunskap om RBM för att förbättra förutsättningar för implementering.

Spridnings- och utbildningsinsatserna har varit: introduktion till samverkanspiloten och kunskapsstödet, heldagsföreläsning om risk, behov och mottaglighet (RBM) och en inspelad föreläsning på samma tema. Därutöver har metodföreträdare samlats i digitala träffar och introduktion till avtalssamverkan. Regionala workshops har också hållits som stöd i arbetet med implementeringen.

Beslutet om denna gemensamma satsning fattades inom partnerskapet för socialtjänsten³⁶, utifrån kunskapen om hur väl använda de rekommenderade insattstyperna är i kommunerna. Ytterligare ett syfte med denna pilot var att följa upp och ta med sig erfarenheter av pilotens process och genomförande,

³⁵ Partnerskapets samverkanspilot: Stöd för implementering av kunskapsstödet *Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott*. Slutrapport. RSS, Socialstyrelsen, SKR. April 2024.

³⁶ Partnerskapet är en samverkansform mellan Socialstyrelsen, SKR och RSS. Inom partnerskapet samverkar regional och nationell nivå kring frågor om kunskapsstyrning och kunskapsutveckling inom socialtjänsten.

för att kunna utveckla arbetet framåt kring stöd till implementering av kunskapsstöd.

Förvaltning av tidigare arbeten

Stödmaterialet *Exempel på metoder och arbetsätt för att förebygga normbrytande beteende och brott bland barn och unga* återfinns sedan tidigare på Socialstyrelsens webbplats.³⁷ Socialstyrelsen har fortsatt att förvalta exempelsamlingen under 2022 och 2023, med kontinuerlig uppdatering och justering.

Samlingen innehåller exempel på metoder och arbetsätt som används i arbetet med att förebygga normbrytande beteende och brott bland barn och unga i Sverige idag. Målgruppen är personal i kommunerna som utvecklar, samordnar eller leder det brottsförebyggande arbetet lokalt eller regionalt inom polis, skola, socialtjänst, fritid eller civilsamhället. Arbetsätten som ingår är i huvudsak på universell och selektiv nivå. Vi har fått respons från användare om att webbmaterialet är användarvänligt och lättöverskådligt.

Socialstyrelsens kommentarer om stödet till kommunerna

Socialstyrelsen har haft två ramuppdrag som delvis handlar om att sprida metoder och arbetsätt för det brottsförebyggande arbetet. Förutom regeringsuppdraget om sociala insatser i utsatta områden hade myndigheten i uppdrag att under perioden 2020–2022 stödja huvudmän samt yrkesverksamma inom den sociala barn- och ungdomsvården genom insatser för att främja kompetens, stabilitet och kvalitetsutveckling inom området.³⁸ Ett exempel på hur de olika uppdragen stödjer varandra är kunskapsstödet *Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott*, som till största delen tagits fram inom ramen för kompetensuppdraget, medan arbetet med att sprida och implementera kunskapsstödet har förts över till uppdraget om sociala insatser i utsatta områden. Kunskapsstödet är centralt i socialtjänstens arbete med målgruppen och det är en framgångsfaktor att det kombineras med arbetet i sociala insatsgrupper (SIG). Det gäller också arbetet med stöd för avhopp från en kriminell livsstil, där det pågår ett särskilt utvecklingsarbete som gäller barn som avhoppare och där kunskapen om de rekommenderade insatstyperna är en viktig del.

---

³⁷ <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/barn-och-unga/unga-som-begar-brott/exempel-brottsforebyggande-metoder/>

³⁸ Regeringsbeslut 2019-12-19, S2019/05315/RS (delvis)

Socialstyrelsens arbete med att ge stöd gällande SSPF och SIG på lokal nivå har blivit alltmer konkret under statsbidragets gång åren 2021–2023. Stödet till implementeringen har kontinuerligt utvecklats av Socialstyrelsen i samverkan med de andra berörda myndigheterna och har varit ett sätt att prova nya arbetsformer.

Kommunerna har uppskattat den kompetensutveckling de fått av myndigheterna och SKR på nätverksmöten. De är också positiva till utbytet av erfarenheter mellan kommuner samt hjälpen att hantera utmaningar som de fått. Det framgår av uppföljningar från nätverksmöten och workshops. Särskilt kommuner som liknar varandra i storlek, organisering och typ av ungdomskriminalitet har kunnat dra nytta av att Socialstyrelsen sammanfört dem och utöka sin kontakt sinsemellan. Under 2023 har Socialstyrelsen fått positiv återkoppling från kommunerna för att vi fokuserat på att underlätta samverkan mellan kommunen och hälso- och sjukvården, ofta barn- och ungdomspsykiatri. Behovet av utveckling på det fokusområdet är stort.

Kommunerna har gett höga betyg till utbildningen om RBM som Socialstyrelsen har kunnat erbjuda. De har upplevt att utbildningen varit till stort stöd i arbetet. De kommuner som inte deltog under 2023 får chansen att ta del av utbildningen under hösten 2024. Utbildningen är nära kopplad till Socialstyrelsens kunskapsstöd om insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott.

Under 2023 har myndigheterna och SKR fortsatt att använda varandras och verksamheternas arenor, nätverk och kanaler på ett samordnat sätt. Vi har fått många förfrågningar om presentationer och vi har haft möjlighet att närvara vid de allra flesta tillfällen. Vi har alltid uppträtt tillsammans med minst ytterligare en myndighet och ibland SKR för att visa på vikten av att vi behövs tillsammans, talar samma språk och ger samma budskap. Ofta har vi presenterat ihop med kommuner i våra nätverk, som på ett konkret sätt kunnat förmedla lärande exempel och lokala utmaningar. Det har kommunerna upplevt som ett bra upplägg på t.ex. seminarier.

Socialstyrelsens slutsatser och bedömning av satsningen

Socialstyrelsens samlade bedömning är att statsbidraget för sociala insatser i utsatta områden har bidragit till att uppnå syftet med satsningen. Det innebär att socialtjänsten har kunnat utveckla och stärka sitt arbete för att motverka att barn och unga dras in i eller drabbas av kriminalitet i de socialt utsatta områdena. Kommunerna har med statsbidraget kunnat satsa på tidiga insatser och utveckla en samverkan med polis, skola och civilsamhälle. De har kunnat anställa personal och jobba uppsökande mot fler barn och unga än man hade klarat av utan statsbidraget. Bl.a. anställdes 300 fältarbetare under 2022 och 209 fältarbetare under 2023. Satsningarna ligger i linje med de exempel på insatser som beskrivs i regeringsuppdraget.

När barn tidigt visar ett normbrytande beteende ökar risken att beteendet fortsätter över tid. Forskning visar att det finns starka skäl att fokusera på de personer som uppvisar normbrytande beteende tidigt i livet, särskilt under barndomsåren. För att få en helhetssyn och för att nå framgång i det brottsförebyggande arbetet krävs också en välfungerande samverkan mellan socialtjänsten och andra relevanta aktörer.³⁹ Socialstyrelsen har arbetat med att ge stöd gällande SSPF och SIG med stöd av statsbidraget. Socialstyrelsen har kontinuerligt utvecklat stödet till implementeringen i samverkan med andra berörda myndigheter och kommunerna har uttryckt sin uppskattning för stödet.

Socialstyrelsens analys visar att en av de stora utmaningarna för kommunerna i det brottsförebyggande arbetet i utsatta områden är att nå ut med de insatser man har att erbjuda. Det beror bl.a. på att tilliten till och kunskapen om socialtjänstens arbete kan vara låg. Genom satsningen har socialtjänsten kunnat öka sin närvaro och nå ut bättre med information till barn och unga samt föräldrar om hur socialtjänsten arbetar.

Vidare har statsbidraget bidragit till att Socialstyrelsen kunnat ge kommuner med utsatta områden och kommuner som blivit drabbade av våldsvågen 2023, ett brett och aktuellt stöd i frågor som har varit relevanta för dem. Det har varit självklart för myndigheterna som samverkar, och SKR, att samordna de kompetenshöjande inslagen. På så sätt har kommunerna fått ta del av så många kunskapsstöd, material och tillfällen till erfarenhetsutbyte som möjligt, på ett samordnat sätt.

Socialstyrelsen bedömer att statsbidraget har främjat kommunernas arbete utifrån ett jämställdhetsperspektiv och med hänsyn till barns rättigheter utifrån FN:s barnkonvention. Kommunerna har arbetat med hänsyn till barns

---

³⁹ Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende. Kunskapsstöd för socialtjänsten. Stockholm: Socialstyrelsen; 2020

rättigheter på så sätt att man låtit barn vara delaktiga i beslut och aktiviteter som rör dem inom olika insatser. När det gäller jämställdhetsperspektivet har kommunerna genomfört flera olika insatser riktade till barn och unga och föräldrar, för att öka medvetenheten om och motarbeta destruktiva machonormer, samt för att förbättra flickors livsmöjligheter. Bl.a. har kommuner arbetat för att uppmuntra flickor att delta i organiserade aktiviteter i högre utsträckning, då det är vanligt att flickor i utsatta områden lever mer begränsat än pojkar.

Statsbidraget har både stimulerat till långsiktiga insatser för att minska kriminalitet, och skapat möjligheter för socialtjänsten att ge insatser. Flera kommuner pekar på att goda erfarenheter av kontakten med socialtjänsten måste spridas ”från mun till mun” för att tilliten ska förbättras. Genom att också skapa låga trösklar för att få stöd och hjälp från socialtjänsten kan samhället fånga upp fler barn och unga tidigt. Det arbetet behöver fortsätta i samverkan mellan olika aktörer för att motverka att barn och unga dras in i eller drabbas av kriminalitet i utsatta områden.

Resultaten av det sista året med statsbidraget för sociala insatser i utsatta områden visar att det nu finns strukturer i kommunerna för det brottsförebyggande arbetet och Socialstyrelsen bedömer att det finns goda möjligheter för kommunerna att fortsätta implementera rekommenderade arbetssätt även efter statsbidragets slut.

Socialstyrelsen har fått nya angränsande uppdrag

Socialstyrelsen har inför 2024 fått nya uppdrag som på olika sätt kommer kunna bidra till kommunernas fortsatta brottsförebyggande- och sociala arbete. Det gäller uppdragen att

- fördela statsbidrag för att stödja kommunerna i omställningen till en långsiktigt hållbar, förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst⁴⁰

Kommunerna får använda medel till att genomföra läges- och behovsanalyser och planering inför den nya socialtjänstlagen. Socialstyrelsen ska ge stöd till kommunerna i omställningen och genomförandet av den nya socialtjänstlagen, bl.a. genom att förbereda nationella kompetenshöjande insatser.

- fördela statsbidrag för personalkostnader för skolsociala team⁴¹

---

⁴⁰ Uppdrag att fördela statsbidrag för omställning till en långsiktigt hållbar, förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst (S2024/00196 (delvis))

⁴¹ Uppdrag enligt förordning (2023:179) om statsbidrag för personalkostnader för skolsociala team

Med skolsocialt team avses en grupp med personal från skolan och socialtjänsten som samverkar för trygghet och studiero och för att öka elevernas närvaro i skolan. Genom deltagande i skolsociala team ges socialtjänsten förutsättningar att i ett tidigt skede arbeta tillitskapande och förebyggande. Statsbidrag lämnas av Skolverket till en huvudman för grundskola eller gymnasieskola för personalkostnader i skolsociala team. Statsbidrag lämnas av Socialstyrelsen till de kommuner där de skolsociala teamen ska inrättas, för personalkostnader för socialtjänstpersonal som medverkar i skolsociala team.

- fördela statsbidrag för insatser som avser barn som löper risk att begå brott i miljöer kopplade till organiserad brottslighet⁴²

Syftet med statsbidraget är att stärka det förebyggande arbetet när det gäller barn som löper risk att begå brott i miljöer kopplade till organiserad brottslighet. Bidraget får lämnas till kommuner med minst ett område med stora socioekonomiska utmaningar, för insatser som avser barn som löper risk att begå brott i miljöer kopplade till organiserad brottslighet. Sådana insatser kan omfatta barnets närstående eller andra personer som är relevanta för insatsen.

- utforma förstärkningsteam i ett pilotprojekt. Sex kommuner deltar i pilotprojektet med förstärkningsteam inom socialtjänsten⁴³

Det övergripande syftet med förstärkningsteam, som är inspirerade av den danska modellen *task forces*, är att åstadkomma ett tryggare samhälle där effektiva brottsförebyggande insatser för målgruppen barn och unga är implementerade i socialtjänsten. Förstärkningsteam ska ge stöd till socialtjänstens organisation med fokus på verksamhet för barn och unga på platser där kriminalitet och våld eskalerat eller där socialtjänsten är hårt ansträngd.

- inrätta en samverkansstruktur för ett sammanhållet arbete med barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott⁴⁴

Regeringen har gett Polismyndigheten, Brottsförebyggande rådet, Kriminalvården, länsstyrelserna, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Statens skolverk och Åklagarmyndigheten i uppdrag att inrätta en samverkansstruktur, för ett sammanhållet arbete med barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott, i miljöer kopplade till organiserad brottslighet. Syftet med samverkanstrukturen är att förstärka och

---

⁴² Uppdrag enligt förordning (2024:158) om statsbidrag till kommuner för insatser som avser barn som löper risk att begå brott i miljöer kopplade till organiserad brottslighet

⁴³ Bakgrunden är att regeringen inrättade en delegation för brottsförebyggande åtgärder inom socialtjänstens område i juli 2023. Socialstyrelsen fick i regleringsbrevet för 2024 uppdraget att utforma förstärkningsteam i samverkan med delegationen. Sex kommuner (Borås, Håbo, Kalmar, Sundsvall, Strängnäs och Uppsala) har utsetts, som ska delta i ett pilotprojekt där förstärkningsteam kommer att prövas.

⁴⁴ Uppdrag att inrätta en samverkansstruktur för ett sammanhållet arbete med barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott (Ju2023/02529)

effektivisera arbetet med att motverka att barn och unga hamnar i grov kriminalitet genom konkreta åtgärder och insatser. Syftet är också att säkerställa att det är effektiva och ändamålsenliga åtgärder som vidtas när barn och unga är inblandade i grov kriminalitet.

Bilaga 1. Sammanställning av kommunernas återrapportering

Tabell 1. Fördelning och användning av statsbidrag för 2023

Beslut om utlysning av statsbidrag 2023-01-18, Dnr 9.2-595/2023

Mottagare	Rekvirerat statsbidrag	Oanvänt statsbidrag (kr)	Andel oanvänt statsbidrag
Borlänge kommun	3 868 000	0	0%
Borås stad	11 045 600	0	0%
Botkyrka kommun	17 144 800	751 444	4%
Eskilstuna kommun	6 193 900	0	0%
Göteborgs stad	39 667 300	0	0%
Halmstads kommun	2 982 100	0	0%
Haninge kommun	4 469 100	0	0%
Helsingborgs stad	8 350 900	0	0%
Huddinge kommun	6 280 800	0	0%
Järfälla kommun	4 305 400	90 826	2%
Jönköpings kommun	3 510 500	0	0%
Kristianstads kommun	4 325 500	0	0%
Landskrona stad	3 799 100	0	0%
Linköpings kommun	6 972 000	0	0%
Malmö stad	22 200 700	0	0%
Nacka kommun	3 037 800	0	0%
Norrköpings kommun	5 100 300	0	0%
Sigtuna kommun	3 860 500	0	0%
Sollentuna kommun	5 773 700	0	0%
Stockholms stad	32 113 500	0	0%
Sundbybergs stad	3 892 900	0	0%
Södertälje kommun	12 472 900	0	0%
Trollhättans stad	3 962 200	0	0%
Upplands-Bro kommun	2 009 900	0	0%
Uppsala kommun	7 972 400	0	0%

Mottagare	Rekvirerat statsbidrag	Oanvänt statsbidrag (kr)	Andel oanvänt statsbidrag
Totalt	243 500 000	842 270	>1%

Källa: Kommunernas återrapportering av 2023 års statsbidrag.

Tabell 2. Aktörer som kommunen utvecklat strukturerad samverkan med kring barn och unga som hamnat i eller riskerar att hamna i kriminalitet

Aktörer i lokalsamhället	Antal kommuner (N=27)	Andel	Andel 2022 (N=28)
Polisen	27	100%	89%
Skolan	27	100%	93%
Fritidsgårdar	25	93%	93%
Föräldrar eller andra nära anhöriga	22	81%	82%
Det civila samhällets organisationer (t.ex. kvinnojourer, brottsofferjourer, idrottsrörelser, kulturföreningar)	21	78%	79%
Näringslivet (t.ex. lokala företag i rollen som arbetsgivare eller näringsidkare, eller fastighetsägare i området)	19	70%	61%
Olika verksamheter inom hälso- och sjukvården	10	37%	39%
Andra myndigheter (t.ex. Statens institutionsstyrelse, Arbetsförmedlingen)	6	22%	18%
Barnahus	5	19%	18%
Annan aktör*	11	41%	36%

Källa: Kommunernas återrapportering av 2023 års statsbidrag.

*Exempel på andra aktörer är frivården och Kommunalt aktivitetsansvar, KAA. KAA innebär bl.a. att kommunerna måste erbjuda ungdomar som inte går i gymnasieskolan och som saknar gymnasieexamen, lämpliga individuella åtgärder. Syftet är att ungdomarna ska slutföra en gymnasieutbildning.

1.

Uppdrag om sociala insatser i utsatta områden (artikelnr 2024-6-9178)
kan laddas ner från socialstyrelsen.se/publikationer.